

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СЕМАНТИКА АНГЛІЙСЬКИХ ТОПОНІМІВ

Птуха Владислав Анатолійович

к.ф.н., доцент

Кафедра англійської філології

Київський національний лінгвістичний університет, Україна

Аналіз національно-культурного значення англійських географічних назв відкриває доступ до минулого, менталітету та повсякдення британського народу. Назви населених пунктів і природних об'єктів – це більше ніж просто позначки на карті; вони слугують унікальними «капсулами часу», які бережуть пам'ять про завойовників, особливості ландшафту й духовні уявлення минулих століть.

Метою ж цієї лінгвістичної розвідки є розглянути основні аспекти, що розкривають культурний код англійських топонімічних назв.

Англійські топоніми вже неодноразово перебували у фокусі уваги як зарубіжних дослідників (Е. Еквалль, К. Камерон [5], А. Мілз [6], Е. Партрідж), так і вітчизняних (Я. Бельмаз [1], Ю. Головащенко [2], Г. Лабінська [3], І. Савранчук [4]), а також сучасних українських фахівців з контрастивної лінгвістики та когнітивної топоніміки (зокрема науковців Київського національного лінгвістичного університету, Одеського національного університету імені Мечникова та інших філологічних шкіл).

Розглянемо основні етимологічні прошарки топонімів Великої Британії, які є своєрідним літописом, де кожна хвиля завоювань та міграцій закарбувалася у назвах міст, річок і рельєфу. Усі вони формувалися в різні періоди історії країни. По-перше, це кельтський субстрат. Найдавніші назви, що стосуються переважно річок та пагорбів (об'єктів природи). Наведемо кілька прикладів: Avon походить від кельтського *Abonā «річка» (реконструйована форма) [7]; Thames – від *Tamesis або Tamēsa, що буквально означає «темна вода» [7]; Pen- у Penrith – «вершина» [6].

Окремої уваги заслуговує римська спадщина, яка справила вагомий вплив на формування англійської топонімічної системи. Свідченням військової присутності Римської імперії на британських островах є форманти -chester, -caster, -cester, які походять від латинського castra «військовий табір». Прикладами можуть бути такі назви міст, як Manchester, Lancaster, Gloucester.

Значний вплив на англійську топоніміку мав і англосаксонський період. Тут найбільшим є пласт лексики, що відображає сільський побут. Зокрема це добре прослідковується у наступних формантах: -ton «огорожене місце, поселення»: Brighton, Southampton; -ham «дім, садиба»: Nottingham, Birmingham; -ford «брід»: Oxford дослівно «брід для волів».

Скандинавське завоювання та доба вікінгів залишили виразний відбиток на топонімічній карті Британії, насамперед у межах території «Данського права» (Danelaw) на півночі та сході країни. Вплив давньоскандинавської мови

простежується через специфічні форманти: -by зі значенням «поселення, село» (Derby, Whitby) та -thorpe – «хутір, виселок» (Scunthorpe).

Назви багатьох населених пунктів Британії зберігають відомості про соціальний статус їхніх господарів. Наприклад, елементи у складі топонімів Kingston (King's town) – «королівське поселення»; Earls court – «двір графа»; Bishop's Stortford – «власність єпископа» прямо вказують на королівську, графську чи церковну приналежність земель, підкреслюючи історичну значимість права власності для англійського суспільства.

Окремим аспектом дослідження є релігійно-міфологічний контекст топонімів, які відображають еволюцію світогляду від язичництва до християнства. Показовими прикладами християнської агіопоніміки є назви на кшталт St. Albans та St. Ives, утворені від імен святих. Синкретизм язичницьких і християнських традицій знайшов відображення в англійській онімії, зокрема через топоформанти Kirk- (від давньосканд. kirkja – «церква», наприклад, Kirkby) та Stow (давньоангл. «сакральне місце») [7]. Етимологія назви Lund сягає скандинавських мов зі значенням «священний гай», що віддзеркалює сакральні язичницькі практики британців дохристиянської доби.

Англії історично дуже прив'язані до особливостей своєї природи. Велика кількість назв деталізує саме рельєф, що підтверджують такі форманти, як -mouth «гирло річки»: Plymouth, Portsmouth, -bridge «міст»: Cambridge, -burgh / -bury «укріплений пагорб/замок»: Edinburgh, Canterbury.

Чимало сучасних географічних назв вийшли за межі суто топографічного позначення й набули виразних культурно-символічних конотацій. Показовими прикладами є Wall Street як метафора світового фінансового центру, Fleet Street, що тривалий час уособлювала британську журналістику, та Downing Street, яка сприймається як метонімія вищої виконавчої влади Великої Британії.

Таким чином, національно-культурна семантика англійської топонімії ґрунтується на практичності описів ландшафту, правовій традиції шанування власності та мовному консерватизмі, що дав змогу зберегти назви крізь віки. Топонімічна система Британії постає своєрідним «живим музеєм», де кожен мовний формант документує багатовікову історію та культурну еволюцію народу.

Список використаних джерел

1. Бельмаз, Я. М. (2016). Етимологічні особливості топонімії Великої Британії. «Наукові записки. Серія: Філологічні науки». № 146.
2. Головащенко, Ю. С., Лесінська, О. М. & Новосадська, О. Б. (2024). Англійськомовні топонімічні назви кельтського походження та їх переклад українською мовою. «Наукові записки. Серія: Філологічні науки», (209), 87–92.
3. Лабінська, Г. М. (2016). Топоніміка: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.
4. Савранчук, І. П. & Тхор, Н. М. (2024). Структури та семантичні особливості британських топонімів. Записки з романо-германської філології. Одеса: Астропринт. Вип. 1 (52), 171–179.

5. Cameron, K. (1963). English Place Names. London: B. T. Batsford.
6. Mills, A. (2011). A Dictionary of British Place Names: Oxford University Press. 1184 p.
7. Online Etymology Dictionary. Retrieved from: <https://www.etymonline.com/ua>

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ ГЕЙМІФІКАЦІЇ

Зелінська Тетяна Сергіївна
магістр

Кафедра іноземних мов
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна

Анотація. У тезах обґрунтовано педагогічний потенціал гейміфікації у формуванні іншомовної лексичної компетентності старшокласників. На основі аналізу сучасних відкритих наукових праць уточнено зміст лексичної компетентності, визначено найбільш продуктивні елементи гейміфікованого навчання та окреслено умови їх методично доцільного використання на уроках англійської мови. Показано, що ефективність гейміфікації пов'язана не з формальним введенням балів чи рейтингу, а з систематичним вилученням лексичних одиниць із пам'яті, контекстуалізацією, оперативним зворотним зв'язком, варіативним повторенням і переходом від розпізнавання слова до його самостійного вживання. Узагальнено результати досліджень зі старшокласниками, які засвідчують позитивну динаміку залученості та лексичних результатів за умови педагогічно виваженого дизайну і поєднання цифрових ігор з комунікативними завданнями.

Ключові слова: іншомовна лексична компетентність, старшокласники, гейміфікація, англійська мова, лексичні навички, цифрові освітні технології, мотивація.

Введення.

Лексична компетентність посідає центральне місце у структурі іншомовної комунікативної компетентності, оскільки недостатній словниковий запас безпосередньо обмежує розуміння тексту, усне висловлювання, письмо та здатність підтримувати взаємодію. У CEFR Companion Volume лексичний розвиток представлено через два взаємопов'язані параметри- vocabulary range і vocabulary control. Перший характеризує широту та різноманітність лексичного репертуару, другий - здатність доречно обирати одиниці з цього репертуару, при цьому лексичний діапазон стосується і рецепції, і продукції [1]. Для старшої